

A könyvtártudomány és a könyvtári kutatómunka kérdései az IFLA 1970. évi moszkvai közgyűlésén

Az IFLA nemrég alakult Könyvtárelméleti és Kutatási Bizottsága (Committee on Library Theory and Research) munkájának központjában az 1970. évi moszkvai ülészen O. Sz. CSUBARJAN "A könyvtártudomány a tudományok rendszerében" c. tanulmánya állott, amelynek rövidített szövegét e számunkban közöljük. Az alábbiakban ismertetjük a bizottság elé került többi referátumot, a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban (4-5013/341-354. számon) található - angol, orosz, ill. német nyelvű - szövegeik alapján.

BOLDIS, Jozef: A könyvtárelméleti és kutatási bizottság munkaterv-tervezete 1971-1973-ra

Az IFLA szekciói és bizottságai a könyvtári munka egy-egy területének az elméletét mélyítik el - ez a nemrég alakult bizottság viszont a könyvtártudományi alap kutatások nemzetközi koordinálását tűzte ki céljául, beleértve a könyvtártudomány alapvető elméleti kérdéseinek a tisztázását és a könyvtártudománynak mint szaktudománynak a fejlesztését. Feladata tehát rokon jellegű a FID tájékoztatóelméleti bizottságának munkájával.

1969-ban, Koppenhágában tartott első ülésén ideiglenes munkatervet fogadott el a bizottság: "A könyvtártudomány a tudományok rendszerében" c. tanulmány kidolgozását és beszámoló készítését a könyvtártudományi kutatások helyzetéről az egyes országokban (az IFLA 1970. évi közgyűlésére), valamint a könyvtártudományi kutatásokkal foglalkozó intézmények jegyzékének (és később a rájuk vonatkozó részletes kalauznak) az összeállítását.

A bizottság 1970 márciusában mintegy 50 intézményt és szakembert kérdezett meg afelől, milyen témák és feladatok munkatervbe vételét tartaná kívánatosnak. Mintegy 20 válasz érkezett, ezek részben elméleti kutatási témákat, részben szervezési és regisztratív teendőket ajánlottak a bizottság figyelmébe.

Majdnem mindegyik javaslattevő kiemelte a) a könyvtártudomány (librarianship) mint tudománynak, b) a könyvtártudományi kutatások mai állásának és c) a könyvtártudományi terminológia egységesítésének a problémáját. Sokan említették a könyvtártudományi kutatások módszertanának kidolgozását is. Egyéb fontos témák: a könyvtártudomány meghatározása különböző országokban;

az oktatási és kutatási munka viszonya a felsőfoku könyvtárosképzésben; a könyvtártudományi osztályozási rendszerek összehasonlító vizsgálata és egyszerűsítése. Távlabbi tervekbe kívánkozó témák: az országos könyvtári rendszerek vizsgálatának módszerei; a felsőfoku könyvtárosképzésben szereplő könyvtártudományi előadások, előadássorozatok jegyzéke; a különböző országok könyvtártudományi kísérleti központjainak jegyzéke; a könyvtárak szerepe a könyvtártudományi kutatómunkában, különböző országokban.

A javaslatokban szereplő szervezési és regisztratív feladatok: azon törvényes rendelkezések összeállítása, amelyek különböző országokban a könyvtártudománynak a tudományok rendszerében és a felsőoktatásban elfoglalt helyére vonatkoznak; a könyvtártudományi kutatások anyagi támogatására képes intézmények jegyzékének elkészítése; pénzügyi központ szervezése a nemzetközi jelentőségű könyvtártudományi kutatások támogatására.

A bizottság ezek alapján az alábbi kutatási témákat vette fel 1971-1973. évi munkatervébe: 1. a könyvtártudomány a tudományok rendszerében; 2. kutatási módszerek a könyvtártudományban, 3. a nemzetközi könyvtártudományi terminológia egységesítése; 5. a könyvtártudományi kutatások megszervezése különböző országok különböző típusu könyvtáraiban.

A beszámoló függeléke felsorolja a kérdőívre adott válaszokban javasolt témákat.

x x x

BOLDIŠ, Jozef: A könyvtárelmélet a tudományok rendszerében

Sok vita folyt, sőt folyik ma is arról, tudomány-e a könyvtártan (librarianship). Az erre vonatkozó nézeteket 4 csoportba oszthatjuk: 1. A könyvtártudomány (library science) és a bibliológia két külön tudomány. 2. A könyvtártudomány és a bibliológia egy tudomány (egyesek szerint a könyvtártudomány része a bibliológia, mások szerint megfordítva). 3. A két tudományággal egységet alkot még a bibliográfia és a dokumentáció is, mindezek összefoglalása egyesek szerint a könyvtártudomány, mások szerint a bibliológia. 4. A könyvtártan és a rokon diszciplínák nem tudományos, hanem gyakorlati természetűek. - Ahol el is ismerik a könyvtárelmélet tudomány jellegét, valamely más tudomány (pl. a pedagógia) segédtudományának minősítik, úgyhogy pl. tudományos fokozatot nem lehet szerezni belőle.

Szlovákiában a Szlovák Könyvtárosegyesület tudományos kutatási bizottsága 1965-ben és 1970-ben szemináriumot rendezett a könyvtártan problémáiról. A második szemináriumon az a felfogás alakult ki, hogy az informatika az a

komplex tudomány, amelynek része a könyvtárelmélet, a könyvtártudomány, a bibliográfia elmélete, a dokumentáció elmélete, az információtároló és visszakereső rendszerek elmélete. (Még vitatják azt a tételt, amely szerint az informatika tartalmának lényegét a társadalomban működő kommunikációs rendszerek alkotják, az informatika tehát társadalomtudomány). Ennek megfelelően javasolta a pozsonyi egyetem könyvtártudományi tanszéke, hogy az informatikából és mellékszakként valamely résztudományából (vagy valamely résztudományból és mellékszakként általános informatikából) tudományos fokozatot lehessen szerezni.

x

EATON, Andrew J.: Könyvtári kutatások az USA-ban

A kutatások utolsó teljes összegezése, a Library Research in Progress c. kiadvány alapján, az 1959-1964 közötti időszakra vonatkozik. Ezalatt 902 könyvtári vonatkozású kutatás folyt az USA-ban, összesen 8,7 millió dolláros támogatással. Ezek 25%-a volt általános kutatás (a könyvtár feladatai, a könyvtár mint társadalmi intézmény, könyvtár-, könyv- és könyvkiadás-történet stb.), 21%-a foglalkozott szervezési és tervezési kérdésekkel, 20 % a munkafolyamatokkal (különös tekintettel az automatizálásra), 12% az állománnyal, 8 % a személyzettel és a könyvtárosképzéssel, 7 % az olvasószolgálatlaltal, 6 % a külföldi könyvtárakkal (összehasonlító könyvtártudomány), 1 % a kutatási módszerekkel. A kutatások 2/3-a felsőoktatási intézményekben folyt.

A kutatások szervezése terén öt jelentős esemény történt az utolsó 15 évben. 1. Megalakult 1956-ban (a Ford-alapítvány pénzén) a Council on Library Resources, amely sok kutatást finanszíroz. 2. A 60-as években egyre több kormány szerv kezdte támogatni a kutatómunkát. Legfontosabb a Közoktatásügyi Minisztérium "könyvtár- és tájékoztatástudományi kutatási program"-ja, amelynek keretében 1967-1969 között 98 kutatásra 8,4 millió dollárt utaltak ki. 3. Számos egyetemen létesült könyvtári kutatóközpont, a könyvtárosképző intézettel kapcsolatban. 4. Az ALA keretében Kutatási Bizottság, Kutatási és Fejlesztési Hivatal, valamint Könyvtári Kutatási Kerekasztal létesült. 5. A Közoktatásügyi Minisztérium 1966-ban megszervezte az Oktatásügyi Tájékoztatási Központot (ERIC), amelynek 21 szakintézete - közöttük a Könyvtár- és Tájékoztatástudományi Csereközpont (ERIC Clearinghouse for Library and Information Sciences) minden kutatási jelentést gyűjt és referál (a referátumok a Research in Education c. havi kiadványban jelennek meg).

A könyvtári kutatómunka egészében nem kielégítő. Főként tervszerűtlenségét, elaprózottságát bírálják. Sokan kifogásolják a kutatások zömének szűk prak-

ticizmusát, az alap kutatások hiányát (bár mások viszont így látják helyesnek). Más tudományok (pedagógia, tervezés, pszichológia, szociológia, politika, történelem, közgazdaságtan) szakembereinek bevonására is szükség volna. Magukkal a könyvtárosokkal a könyvtárosképzés keretében kell jobban megkedveltetni a kutatómunkát.

A National Advisory Commission on Libraries 1968-ban Szövetségi Könyvtár- és Tájékoztatástudományi Intézet szervezését javasolta. Az intézet feladatköre ez volna: 1. vizsgálatok az információigényekről és kielégítésük fokáról a könyvtárakban és tájékoztatási rendszerekben, 2. új technikai berendezésekre vonatkozó kutatások, ilyen berendezések fejlesztése és kísérleti alkalmazása, 3. egységes országos könyvtári és tájékoztatási rendszer terveinek kidolgozása.

x

KLUTH, Rolf: A könyvtártudomány az NSzK-ban

A német hagyományoknak megfelelően a "Bibliothekswissenschaft" az NSzK-ban még ma is elsősorban a könyvtár- és könyvtörténetet jelenti, amint azt az egyetemi könyvtárak igazgatóinak egyetemi előadásain is láthatjuk, mivel az egyetemen nem folyik könyvtárosképzés, ott a "könyvtártudomány" csak a történelem vagy a filológia segédtudományának a szerepét töltheti be. Lényegében 1969-ben indult meg a könyvtártudomány korszerű utjainak a keresése (a szerző felsorolja az erre vonatkozó néhány cikket, kongresszusi előadást).

Az is kérdés, kik műveljék ezt a tudományt: napi munkájuk miatt nem érnek rá sem a könyvtárosok, sem a könyvtárosképző szakiskolák oktatói. Csak az egyetemeken folyhatna könyvtártudományi kutatómunka, a könyvtárosképzéssel kapcsolatban, ha azt sikerül egyetemi szintre emelni. Szükség van központi könyvtártudományi intézet létesítésére, valamint együttműködésre az informatika művelőivel. A Deutsche Bibliothekskonferenz bizottságot szervezett a könyvtártudomány kérdéseinek vizsgálatára, a bizottság 1970 októberében ül össze.

x

KOŁODZIEJSKA, Jadwiga: A könyvtártani kutatások helyzete Lengyelországban

A könyvtár társadalmi intézmény. A könyvtártudomány elméleti alapvetését tehát jórészt a társadalomtudományok (kivált a szociológia, a pedagógia és a közgazdaságtan) módszereivel kell kidolgozni.

Lengyelországban a könyvtártudományi kutatások hagyományos könyvtártechnológiai tematikája mellett ujabban a könyvtárak társadalmi funkciójával, a művelődési intézmények rendszerében elfoglalt helyével kapcsolatos kérdések kerültek előtérbe. A kutatások szervezeten folynak, főként az egyetemek (Lódz, Varsó, Wrocław, Poznań, Krakkó) könyvtártudományi tanszékén, a legnagyobb könyvtárakban, a Nemzeti Könyvtárhoz tartozó Könyv és Olvasás Intézetében; a Lengyel Könyvtárszövetség is kiveszi a részét a munka szervezéséből.

A kutatási témák zöme azonban még mindig történeti jellegű, az 1965. évi 229 kutatási terv között pl. csak 6 hálózatszervezési, 5 munkaszervezési és 2 elméleti témát találunk. Az 1961-1968 között benyújtott 90 könyvtári vonatkozású doktori és kandidátusi értekezés közül a folyóiratok történetével foglalkozók csoportja a legnépesebb. A 25 olvasásvizsgálat már jórészt mai tárgy (az olvasás társadalmi jelentőségére vagy bizonyos műfajok, ill. írók olvasottságára vonatkozik). A 13 könyvtár- és könyvtörténeti értekezés közül 3 tárgyalja a közelmúlt fejlődését. Csak 6 értekezés merítette témáját a könyvtárügy szervezési kérdései köréből.

A kutatómunka jövő fejlődéséhez szükséges többek között, hogy 1. a kutatással foglalkozó intézmények jól el legyenek látva technikai berendezésekkel, külföldi szakirodalommal, személyzettel és anyagi eszközökkel, 2. a különböző irányú kutatásokat végző intézmények tervszerűen működjenek együtt egymással, 3. a könyvtártudomány leendő művelői sokkal jobban értsenek az automata, az elektronika, a statisztika, a matematika, a munkaszervezés problémáihoz, mint jelenlegi mestereik a könyvtárosképzésben.

x

MARUNIAK, Peter: A Matica Slovenská Könyvtártudományi Intézetének kutatási tevékenysége

Az Intézet (Knihovedny ustav) mai formájában 1954-ben alakult meg, kutatómunkájában a könyv- és könyvtártörténeti témákkal szemben fokozatosan előtérbe került az olvasáskutatás. Az 1965. évi smolenicei könyvtártudományi, bibliográfiai és dokumentációs szemináriumon átfogó kutatási terv alakult ki, de nem valósult meg.

Az 1975-ig végrehajtandó országos távlati kutatási terv témái: az egységes szlovák könyvtári rendszer szervezete és irányítása, a könyvtárak helye a tájékoztatási rendszerben, a könyv szerepe a művelődésben, a tudományos és felsőoktatási könyvtárak specializálódása, a közművelődési könyvtárak állományának kiépítése és hasznosítása, a szlovák nemzeti bibliográfia előállítás-

sának gépesítése, a szovjet osztályozási rendszer alkalmazásának lehetőségei, osztályozási rendszerek a gazdasági szakirodalom és információk számára, külföldi folyóiratok nyilvántartásának gépesítése, a rendelések koordinálása, könyvtárépítési tervek, a gyermekekkel és a fiatalokkal való foglalkozás a könyvtárban, a tájékoztatási szakemberek képzése.

Jelenleg az alábbi konkrét témák vizsgálata folyik (a róluk már megjelent publikációkat is feltünteti a szerző): a szakszervezeti könyvtárak Szlovákiában 1954 előtt; az olvasás a falvakban, 1956-1961; az irodalom társadalmi hatása; a könyvtári terminológia; egy konkrét mű hatása az olvasókra; a könyvtárak társadalmi funkciója; az ifjúsági irodalmi állomány és hasznosítása a közművelődési és iskolai könyvtárakban; a szlovák irodalmi állomány és hasznosítása a közművelődési könyvtárakban; a könyvtári ellátás racionalizálása.

x

MERI, Sirkka-Liisa: A finn könyvtártudományi kutatások jelenlegi irányai

A könyvtári rendszer fejlesztéséhez ismerni kell az olvasók igényeit, a különböző könyvtártípusok produktivitását, a könyvtári és tájékoztatási dolgozók funkcióját. Tudományosan kell megalapozni a könyvtári ellátás ésszerűsítését s a könyvtárak együttműködését (pl. a gyarapítás terén), a gyarapítási, létszám- és helyiségnormákat. A Finn Könyvtáregyesület 1960-ban pénzalapot létesített a különböző könyvtárakban, könyvtári szervezetekben folyó kutatások támogatására. A Könyvtáregyesület 1968-ban nagyszabású kutatási programot dolgozott ki "A könyvtáros feladatai és helye a társadalomban" címmel; a vizsgálat adatai alapján kialakított "könyvtároseszményt" a káderek kiválasztásában és képzésében hasznosítják.

1969-ben Egyesült Könyvtártudományi Kutatási Bizottság alakult a kutatási munkák koordinálására. Különösen javallja az alábbi témák vizsgálatát: a könyvtárak és tájékoztatási központok funkciói és állománya; a különböző típusú könyvtárak feladatai és potenciális olvasók odavonzása; a könyvtári folyamatok automatizálása, különösen az információ-visszakeresés fejlesztése; a könyvtári dolgozók funkciói; könyvtári és tájékoztatási munkanormák és munkamódszerek. A kutatómunka fejlesztését a Bizottság szerint az egyetlen legjobban, ha egyetemi szintre emelnék a könyvtárosképzést (erre remélhetőleg hamarosan sor kerül). Javasolja a Bizottság, hogy a Közoktatásügyi Minisztérium mellett külön szervezet létesítsenek a kutatások koordinálására. Az állam könyvtár- és tájékoztatásügyi kiadásainak 1%-át fordítsák a kutatások támogatására, s idővel létesítsenek könyvtár- és tájékoztatástudományi kutatóintézetet.

A könyvtártudományi és módszertani munka rendszere fejlesztésének fő kérdései.

A munka helyzete és fejlődésének problémái az NDK könyvtári rendszerében

Gotthard RÜCKL

Erősen tömörítve közöljük a szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjainak 5. tanácskozásán (lásd beszámolóinkat e számunk más helyén) elhangzott előadás szövegét, amelynek eredeti címe: Grundfragen der Entwicklung eines Systems der wissenschaftlich-methodischen Arbeit. Situation und Entwicklungsprobleme der wissenschaftlich-methodischen Arbeit im Bibliothekssystem der DDR. (Soksz. 25. p.)

1. A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI MUNKA FOGALMA

A könyvtártudományi és módszertani munka olyan elméleti és gyakorlati tevékenység, amely a) a könyvtári rendszernek tervszerű, a szocialista társadalom követelményeihez, a legújabb tapasztalatokhoz és ismeretekhez illeszkedő alakítására, b) a könyvtári rendszer ideológiai, kulturális és tudományos-technikai színvonalának állandó emelésére irányul. A munka tárgya és feladata: 1. a könyvtárak, a könyvtári rendszer és egyes részrendszerek célkitűzéseinek, társadalmi funkciójának és feladatainak tudományos megalapozása; 2. anyagok kidolgozása a könyvtári rendszer, ill. hálózatok tervezéséhez és irányításához, a rájuk vonatkozó prognózisokhoz az illetékes vezető szervek számára, valamint alapvető rendelkezések és irányelvek kidolgozása, ill. véleményezése a döntés előkészítéseként, 3. részvétel a döntések gyakorlati megvalósításában, a végrehajtás vizsgálata, a legértékesebb tapasztalatok általánosítása, 4. a könyvtári kutatási és fejlesztési munkák tervezése és koordinálása s a kutatási eredmények átültetése a gyakorlatba; 5. elméleti előmunkálatok a könyvtárfejlesztés súlyponti kérdései terén; 6. a rendszeres és differenciált könyvtártudományi tájékoztatás és dokumentáció megvalósítása; 7. tudományosan megalapozott könyvtári munkamódszerek kidolgozása és terjesztése; 8. elméleti alapelvek és gyakorlati segédletek kidolgozása a könyvtári munkához; 9. központi szolgáltatások nyújtása, tanácsadás, elemzések készítése, javaslatok a könyvtárak számára; 10. hozzájárulás a könyvtárosi hivatás képének és a képzés tanterveinek a kialakításához.

A könyvtártudományi és módszertani munka szerves része a könyvtári rendszernek és aktivan hat annak kialakulására. Szerves része továbbá a szocialista tervezésnek és vezetésnek, az állam irányító tevékenységének. Szakképzett dolgozók végzik, területi vagy szakmai hálózatok központi könyvtárainban, országos központi könyvtárakban vagy központi tudományos intézményekben, a munkamegosztás elve alapján, horizontálisan és vertikálisan tagolt rendszerben. Munkájuk egyre inkább tudományos jelleget ölt: nő a hosszú lejáratu kutatások aránya, fokozódik a tudományos munkamódszerek alkalmazása; erősödik a munka interdiszciplináris jellege (a szociológia, pszichológia, pedagógia, matematika stb. eredményeinek hasznosítása és együttműködés művelőikkel). Erősödik a kapcsolat a kutatás, az oktatás és a gyakorlat között. A könyvtártudományi és módszertani munka a társadalom és a könyvtári rendszer fejlődésének megfelelően állandóan fejlődik; tartalmi súlypontja, valamint formái és módszerei az egyes szocialista országok adottságai szerint differenciálódnak.

2. A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI MUNKA HELYZETE ÉS PERSPEKTIVÁI AZ NDK-BAN

Az NDK könyvtári rendszerének legújabb törvényes szabályozása az 1968. május 31-i rendelet. Ez lényegében a könyvtártudományi és módszertani munka tartalmát is meghatározza azáltal, hogy megfogalmazza a könyvtárakra vonatkozó társadalmi követelményeket, s felsorolja a könyvtárak ebből következő feladatait: gyűjtsék, tárják fel és közvetítsék a könyveket, folyóiratokat, zeneműveket, audiovizuális dokumentumokat, nyújtsanak tájékoztatást valamennyi szaktudomány területén a kutatás, az oktatás, a gyakorlat, a művelődés és a szabadidő-felhasználás céljaira; elégítsék ki a társadalom növekvő szükségletét az irodalom, ill. a szakirodalmi információk iránt.

Mindezeket a feladatokat csak egymással együttműködve, rendszerben képesek el látni a könyvtárak. A könyvtári rendszer kialakításában kétféle szükségletből kell kiindulni: 1. az általános, mindenütt meglévő, tömegesen és differenciáltan fellépő irodalomszükségletből, 2. a speciális, szakmai természetű, differenciáltan fellépő irodalomszükségletből. Ennek megfelelően két könyvtártípust kell megkülönböztetni: 1. a területi elv szerint szervezett, általános gyűjtőkörű könyvtárakat, 2. a szaktudományok és termelési ágak szerint szervezett szakkönyvtárakat. Igen lényeges a könyvtárak együttműködése nemcsak az egyes típusokon belül, hanem a különböző típusok között is. Az említett rendeletben foglalt feladatok megvalósítása érdekében szükséges 1. az irodalomszükséglet állandó vizsgálata; 2. az intézmények és állományuk célszerű és flexibilis elosztása, az állomány céltudatos feltárása az információszükséglet maximális kielégítése érdekében; 3. az olvasóval való

foglalkozás színvonalának emelése; 4. tudományos tervezési és vezetési módszerek kifejlesztése a modellelmélet, statisztika, elemzés, szabványosítás stb. segítségével; 5. a ráfordítás és haszon viszonyának következetes figyelembe vétele, a könyvtári munka gazdaságossága és hatékonysága érdekében; 6. a marxista-leninista könyvtártudomány kifejlesztése, központilag összehangolt kutatási tervek alapján; 7. könyvtárosképzés és továbbképzés; 8. átfogó könyvtárpropaganda.

E feladatok megoldása érdekében az NDK-ban továbbfejlesztették a könyvtártudományi és módszertani munkának, ill. a vele foglalkozó intézményeknek a rendszerét. Öt központi vezető intézmény működik, ill. fog működni ezen a területen. 1. A Z e n t r a l i n s t i t u t für Bibliothekswesen (ZIB), a Művelődésügyi Minisztérium szerve, az alábbi problémákkal foglalkozik: az NDK könyvtári rendszerének és az állami általános könyvtárak hálózatának fejlesztése, a könyvtári rendszerben folyó tudományos és módszertani munka koordinálása, az egész könyvtári rendszer számára prognózisok és tervek kidolgozása, rendszerfejlesztés, regionális hálózatfejlesztés, könyvtárstatisztika és szabványosítás. 2. A M e t h o d i s c h e s Z e n t r u m für wissenschaftliche Bibliotheken a Felső- és Szakoktatásügyi Minisztérium szerve. Munkaterülete: a minisztérium alá tartozó könyvtárak és tájékoztatási szervek fejlesztése, a szakkönyvtári hálózatok fejlesztése, tudományos és módszertani munkájuk koordinálása, valamint az egész könyvtári rendszer számára a korszerű technika és eljárások kifejlesztése, ideértve az elektronikus adatfeldolgozást. 3. A l i p c s e i D e u t s c h e B ü c h e r e i a bibliográfiai munka központi vezető és koordináló intézménye. 4. A D e u t s c h e S t a a t s b i b l i o t h e k (Berlin) a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzést és a központi katalógusok szervezését irányítja. 5. A könyvtártudományi kutatások összehangolása, a központi kutatási terv kivitelezésének megszervezése elsősorban a H u m b o l d t E g y e t e m könyvtártudományi és tudományos tájékoztatási intézetére vár, a végleges szabályozás azonban még nem történt meg.

Ezt a horizontális tagolású központi irányítási rendszert az üzemi s z a k s z e r v e z e t i könyvtárak hallei központja, az i s k o l a i könyvtári hálózattal is foglalkozó Zentralstelle für Kinder- und Jugendliteratur (Drezda), valamint a Leipziger Kommissions- und Grossbuchhandel k ö n y v t á r e l l á t ó részlete egészíti ki.

A központi intézmények rendszeréhez csatlakozik a városi-megyei, illetve a városi-járásai könyvtárak vertikális rendszere. A v á r o s i - m e g y e i könyvtárak (WAB - Wissenschaftliche Allgemeinbibliotheken der Bezirke) előkészítik a megyei tanácsnak (és a megyeszékhely városi tanácsának) a könyvtárhálózat fejlesztésére vonatkozó határozatait; előmozdítják az együtt-

működést a megyében működő különböző könyvtári részrendszerek között és összekötik őket a központi intézmények rendszerével; javaslatokat dolgoznak ki a könyvtári rendszer, illetve a megyei általános könyvtári hálózat működésének hatékonyabbá tételére; konzultációval és anyagokkal támogatják a járási tanácsokat a könyvtárak irányításával kapcsolatos kérdésekben; ideológiailag és szakmailag irányítják a megye általános könyvtárait (elsősorban a városi-járási könyvtárakat); elemzik a könyvtári munka tapasztalatait, tudományos vizsgálatokat és kísérleteket szerveznek vagy végeznek; előmozdítják a könyvtári munkafolyamatok ésszerűsítését. A városi-járási könyvtárak hasonló feladatokat látnak el a maguk adottságainak megfelelően; irányító tevékenységük központjában a gyakorlati segítségnyújtás áll a járásban működő könyvtárak számára.

A művelődésiügyi miniszter felelős a könyvtári rendszer fejlesztését célzó alapvető intézkedések koordinálásáért. Ebben a munkájában az illetékes állami szerveken kívül a Könyvtári Tanács és a felsorolt központi könyvtártudományi és módszertani intézmények támogatják.

A könyvtártudományi és módszertani munka jelen helyzetét és perspektíváit tehát az jellemzi, hogy 1. a könyvtári rendszer szükségleteihez igazodik (tekintetbe véve a részrendszerek sajátosságait is), 2. szerves része a könyvtárügy állami tervezési és irányítási rendszerének, 3. a munkamegosztás és együttműködés formájában folyik.

3. A ZENTRALINSTITUT FUNKCIÓJÁNAK, FELADATAINAK ÉS MUNKAMÓDSZERÉNEK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

Az intézet új (1970. aug. 24-én kiadott) szervezeti szabályzata ezeket a fontos változásokat tartalmazza: 1. Az intézet központi vezető intézmény lett, munkaterületére tartoznak az egész könyvtári rendszer fejlesztésének alapvető kérdései (prognózis, tervezés, rendszerfejlesztés, regionális hálózatfejlesztés, könyvtárstatisztika és szabványosítás, valamint a megfelelő vezetői döntések előkészítése). 2. Nagyobb szerepet játszik a tudományos kutatások megalapozásában, saját kutatási feladatai is vannak. 3. Kibővült feladatkörben támogatja konzultánsként a központi és helyi állami szerveket a könyvtári rendszer fejlesztésében. 4. Összehangolja a központi könyvtártudományi és módszertani (és könyvtárosképzési, ill. továbbképzési) intézményeknek és a területi részrendszereknek a tudományos és módszertani munkáját. 5. Az NDK népgazdasági tájékoztatási rendszerének szakmai központja lett a könyvtártudományi tájékoztatás és dokumentáció, valamint az állami közművelődési könyvtárak vonatkozásában.

Konkrét munkájának fő irányai tehát: 1. A gyakorlatot szolgáló kutatómunka (a társadalom dinamikusán változó irodalom- és információszükségletének vizsgálata s az ebből adódó tanulságok érvényesítése a könyvtári rendszer fejlesztésében; a könyvtári munka technológiájára, szervezetére, módszereire stb. vonatkozó vizsgálatok; egyéb tudományok - szervezéstudomány, kibernetika stb. - eredményeinek hasznosítása). 2. Segédletek, anyagok készítése a gyakorlati könyvtári munkához. 3. A tartalmi súlypontok szerint kiépített tanácsadás rendszere, kivált a megyei szintű állami szervek és a városi-megyei könyvtárak számára. 4. A könyvtárügyi tájékoztatási és dokumentációs tevékenység kiépítése. 5. A könyvtártudományi és módszertani munka országos rendszerének kiépítése (a feladatok elosztása a központi irányító szervek között, a kutatási tevékenység rendszerének kialakítása a területi intézményekben, a központi és a területi rendszer együttműködésének biztosítása).

Mindezen feladatok ellátásához szükség van a kutatási és az irányítási, konzultációs tevékenység szoros kapcsolatára, távlati tervezésre, a súlyponti feladatok komplex kidolgozására (gyakorlati könyvtári szakembereknek és más tudományok művelőinek a bevonásával), a Zentralinstitut szervezetének a feladatokhoz igazodó tagolására, amely lehetővé teszi a tudományos munkatársak alapvető specializálódását s egyszersmind sokoldalú felhasználását.

A tömörítés HORVÁTH Magda munkája